

Zdarzyło się dziś... 8 września

8 września 1818 roku urodził się adw. Mikołaj Kański, działacz społeczny i niepodległościowy. Był pierwszym prezydentem Izby Adwokackiej w Krakowie.

Mikołaj Kański urodził się w Dobczycach, w województwie krakowskim. Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu we Lwowie. W czasie studiów był bardzo czynnym członkiem Związku Synów Ojczyzny, którym kierowali członkowie Stowarzyszenia Ludu Polskiego. Przygotowując się do działalności społeczno-politycznej, Kański nawiązał kontakt z wybitnymi działaczami rewolucyjno-demokratycznymi.

Wymieniany jest jako jeden z organizatorów powstania chochołowskiego (które wybuchło 21 lutego 1846 r.) Po upadku powstania, Mikołaj Kański został aresztowany, osadzony w więzieniu we Lwowie i dnia 9 stycznia 1847 r. skazany przez sąd na karę śmierci, którą cesarz w drodze łaski zamienił mu na 18 lat ciężkiego więzienia. Wyrok ogłoszono 15 maja 1847 r. Koniec kary oznaczono na dzień 14 maja 1865 roku. Kańskiego przewieziono do więzienia w Kufsteinie na Morawach. Pobyt Mikołaja Kańskiego w więzieniu nie trwał zbyt długo. Szybkimi krokami zbliżała się Wiosna Ludów, niosąc upragnioną wolność. W roku 1848 został zwolniony na mocy amnestii i po powrocie do kraju rzucił się w wir życia społecznego i politycznego.

W roku 1848 w Wiedniu ogłasza trzy publikacje. Ukazują się drukiem broszury: „Nowiny ze świata”, „Pogadanka chłopska, czyli rozmowa wójta ze swymi sąsiadami o dzisiejszych zdarzeniach i o dawnych dziejach na świecie, co każdy wiedzieć powinien”, oraz „Słowa prawdy do ludu wiejskiego, czyli rozmowa księdza proboszcza z gromadą.”

W czerwcu 1848 r. Mikołaj Kański został wybrany z obwodu bocheńskiego posłem do parlamentu austriackiego jako jeden z 96 posłów galicyjskich (cały parlament składał się z 383 posłów). Do parlamentu weszło 26 inteligentów polskich, a w tym 10 prawników (z wyjątkiem Kańskiego – doktorów praw).

Pierwsze posiedzenie parlamentu odbyło się 10 lipca 1848 r. W okresie październikowym Kański

tłumaczył z języka niemieckiego na język polski wnioski i uchwały parlamentu, gdyż znaczna liczba posłów znała tylko język ojczysty. Zabierał głos w czasie parotygodniowych dyskusji w sprawie zniesienia pańszczyzny i innych form poddaństwa.

W listopadzie 1848 r. parlament przenosi swe obrady do Kromieryża. Tutaj 7 marca 1849 r. wojska austriackie otoczyły gmach parlamentu, a posłańcy cesarza dostarczyli dekrety, które polecały rozwiązać parlament i ogłosić nową konstytucję cesarską.

Po rozwiązaniu parlamentu Mikołaj Kański powraca do Krakowa, gdzie poświęca się pracy naukowej i społecznej. W r. 1850 uzyskuje na Uniwersytecie Jagiellońskim tytuł doktora praw na podstawie rozprawy „O karze śmierci”. W pracy tej wypowiedział się w zasadzie przeciw karze śmierci, dopuszczając potrzebę jej stosowania jedynie za morderstwo, jak również w postępowaniu doraźnym „przy szerzących się nadzwyczajnych rozbojach, morderstwie i podpalaniu”. Zdaniem Kańskiego, w szczególności „kara śmierci za polityczne zbrodnie ustać powinna”. Rozprawa doktorska kończy się życzeniem autora, aby narody europejskie, wiedzione przez (...) rządy do przybytku moralności, cnoty i szczęścia, nie widziały nigdy wykonania kary śmierci i oby tylko istnienie jej znały z kodeksów”.

Uzyskawszy doktorat, Kański odbywa aplikację sądową w Krakowie i zostaje adwokatem w Tarnowie. W tym czasie wspólnie z adwokatem krakowskim Mikołajem Zyblikiewiczem podejmuje walkę o używanie w postępowaniu przed sądami Galicji języka polskiego, który zaborcze władze austriackie, podobnie zresztą jak niemieckie i rosyjskie, starały się nie tylko ograniczyć w prawach, ale zupełnie usunąć. W Galicji zwyciężył ostatecznie język polski.

Po kilkunastu latach praktyki adwokackiej w Tarnowie Mikołaj Kański przenosi kancelarię do Krakowa, gdzie z zapałem poświęca się pracy zawodowej, naukowej i społecznej. W roku 1869 zostaje pierwszym prezesem autonomicznej Izby Adwokackiej i Rady Dyscyplinarnej w Krakowie. Wybór ten austriackie władze administracyjne uznały za manifestację polityczną.

Jako adwokat w Krakowie Mikołaj Kański rozwijał żywą działalność naukową i społeczną. Pracuje w Komisji Prawniczej Akademii Umiejętności, w

Towarzystwie Naukowym Krakowskim i Arcybractwie Miłosierdzia. Ogłasza też w czasopismach artykuły prawnicze, a mianowicie: „Kilka słów o reformie sądownictwa austriackiego”, „O księgach hipotecznych chłopskich” oraz „Krótki pogląd na sądownictwo austriackie w Galicji od r. 1772 aż do chwili obecnej”.

Mikołaj Kański zmarł dnia 18 lutego 1898 r. w Krakowie, gdzie pochowany został na cmentarzu Rakowickim.